

VEIEN TIL AVGANGSSTYRET

EN VEILEDER FOR FORESATTE

Vi har alle et voksenansvar.
Et ansvar for å passe på.
For å tilby en trygg hånd når det trengs.
For å være voksne for barn.

Utgiver: Voksne for Barn © 2026
I redaksjonen: Tuva Bjerke og Tora Gjestvang Ween
Illustrasjonsfoto og elementer: Snakk kommunikasjon AS

ISBN 978-82-8443-029-4 Inkluderende avgangsmarkering (trykk)
ISBN 978-82-8443-030-0 Inkluderende avgangsmarkering (PDF)

Innhold

Forord.....	4
Veien til avgangsstyret.....	5
Den nye feiringen.....	6
Involvering av foresatte.....	7
Foresattstyre.....	10
Markedsaktører.....	12
Tilskuddssøknad.....	14
5 tips til foresatte.....	16
Spørsmål og tilbakemeldinger.....	16

Forord

Denne veilederen bygger på erfaringer fra elever, skoler og foresatte. Spesielt Voksne for Barns kartlegging av foresattes bidrag i en inkluderende avgangsmarkering høsten 2025.

Målet med veilederen er å gi foresatte et konkret verktøy for å kunne bidra til en trygg og inkluderende avg.markering. Mye av innholdet i veilederen er det samme som i veilederen til skolen, men vi har plukket ut det vi tenker er mest relevant for foresatte og lagt til litt annet.

Feiringen er en viktig overgang for ungdom og noe mange gleder seg til. For andre er det en kilde til press, utenforskap og uheldige tradisjoner. Foresatte er sentrale i å skape en endring rundt måten vi tenker på og snakker om feiringen. I tillegg kan foresatte være en stor ressurs i planleggingen og gjennomføringen av selve feiringen.

Veien til avgangsstyret

Veien til avgangsstyret er et tiltak med konkrete verktøy for de som ønsker å skape en trygg og inkluderende avg.markering. Tiltaket består av tre veiledere; en til skolen, en til avgangsstyret og en til foresatte. Alle inneholder konkrete tips, eksempler og maler utarbeidet i samarbeid med avgangselever, skoler og foresatte. Det finnes også en rekke vedlegg. Disse nevnes i veilederene og ligger på nettsiden til tiltaket.

Alt materiell i tiltaket er blitt revidert, i samarbeid med forsøksskoler, i 2025 og i 2026.

Les mer om prosjektet, last ned veiledere og vedlegg her!

Den nye feiringen

Våren 2026 ble det innført endringer i avgangsmarkeringen som følge av et nasjonal arbeid for en ny og inkluderende avgangsmarkering.

Elever, skoler, offentlige instanser og interesseorganisasjoner har samarbeidet om å utforme en ny, mer inkluderende feiring. Det er lagt stor vekt på elevenes meninger, for å sikre at den nye feiringen skjer på deres premisser. Målet er en felles feiring for klassen og kullet, etter eksamen, med arrangementer gjennom hele skoleåret og en ukes feiring etter eksamen.

For å oppnå dette kreves det, blant annet, tilrettelegging fra skolen, fylkeskommunen og kommunen. Fylkeskommunen og kommunen bør legge til rette for at elevene har egnede lokaler og kan finansiere feiringen. Skolen må legge til rette for en trygg og inkluderende skolehverdag, samt bidra til et godt avg.styre.

Bakgrunnen for det nasjonale arbeidet er som følger: «Avgangsmarkeringen har utviklet seg til å bli en ressurskrevende og omfattende feiring som preger hele det videregående opplæringsløpet med utenforskap, rus og utagerende adferd. Læringsmiljøet, faglig utbytte og eksamen lider under dagens lange feiring som i all hovedsak er styrt av kommersielle aktører.» (Strategi for en ny og inkluderende avgangsmarkering i videregående skole, 2026).

Dette peker på en utvikling som både utfordrer skolens læringsmiljø og elevenes psykiske helse. Når markeringen flyttes til en kortere, felles periode etter eksamen, reduseres risikoen for utenforskap, press og forstyrrelser i læringsarbeidet.

Skolens arbeid med en inkluderende avgangsmarkering er en del av deres ansvar etter opplæringsloven §12-2 om å sikre et trygt og godt skolemiljø, og bør ses i sammenheng med skolens folkehelse- og livsmestringsarbeid.

Involvering av foresatte

Foresatte kan være en enorm ressurs i avgangsmarkeringen– både som praktiske bidragsyttere og som støttespillere

Hva kan foresatte bidra med?

Foresatte kan bidra som vakter, pynt- og ryddeansvarlige eller servitører. Noen avgangsstyrer gir de foresatte på arrangementene ulike ansvarsområder; brann, sanitet, bakrom, inngang, garderobe, søppel, kiosk og trivsel.

Noen skoler etablerer også et eget **foresattstyre** (s.10) som hjelper avg.styret. Dette er naturligvis ikke nødvendig, men kan være til stor hjelp for avgangsstyret, dersom de ønsker det! Foresatte er en verdifull ressurs med erfaringer, kontakter og ideer. Når voksne bidrar, frigjøres tid og ressurser for elevene, og styret får bedre mulighet til å skape en inkluderende feiring. Ikke minst får de mer tid til å fokusere på inspurten av 13 års skolegang.

Elevene må føle eierskap til feiringen

Det er avgjørende at elevene selv opplever eierskap til feiringen. Uten dette svekkes engasjement og ansvarsfølelse. Voksne bør derfor involveres på elevenes premisser. Når ungdom får beholde kontrollen, samtidig som de får støtte av trygge voksne, styrkes både opplevelsen av mestring og fellesskap.

Konkrete oppgaver foresatte kan bidra med

- Drive kiosk
- Trivselsvakter
- Servirører
- Pynte
- Rydde
- Transport til/fra arrangementer
- Hjelp med å skaffe nødvendig utstyr
- Hjelp med å finne lokale eller plass elevene kan feire
- Hjelp med å leie inn profesjonelle vektere og underholdere
- Bistå med å opprette organisasjon for styret
- Bistå med å søke og rapportere på støtte
- Informere ungdom om inkluderende måter å feire på
- Informere ungdom om markedsaktørene og bidra med å finne gode alternativer

Eksempel på informasjonsskriv til vakter på avg.styrets arrangementer, fra 2023

"Informasjon til deg som skal være vakt på russekro våren 2023

Takk for at du ønsker å hjelpe årets avgangskull med å skape en inkluderende feiring.

Avgangsstyret ønsker at vaktene skal være bevisst de verdiene de har lagt til grunn for årets markering; åpenhet for og inkludering av alle uavhengig av etnisitet, legning, religiøs bakgrunn eller økonomi.

Praktisk informasjon:

- Arrangementene er fra kl.19.00–00.00.
- Vaktene møter opp senest kl.18.45.
- Vaktene fordeler selv arbeidsoppgaver ved oppmøte.
- Vaktene har ansvar for å ta ned pynt når arrangementet er ferdig og legge det i en boks (en fra hvert vaktlag vil få mer informasjon om dette)

Arbeidsoppgavene vil blant annet være:

- Å ha ansvar for at det bare er avgangselever som slipper inn på kroa. De vil ha med legitimasjon. Alle er født i 2004, med unntak av en som er født i 2005.
- Passe på at det ikke tas med alkohol ut av lokalene. Det er lov å ta med alkohol på uteserveringen når den er åpen.
- Gi beskjed til de ansatte dersom dere ser at noen har med seg medbrakt alkohol inn i lokalet.
- Følge med på det som skjer i lokalet
- Ha kontroll på hvem som går ut og inn av lokalet
- Ta kontakt med ungdommer dersom dere er usikre på om de har det trygt og godt på arrangementet.
- hjelpe de ansatte ved Motz med å holde orden i lokalet ved å rydde flasker, glass, tørke over bord og gulv ved behov og se over doen.

Vaktene ved russekroen er ikke ordensvakter. Vaktene skal ikke:

- Kontrollere sekker, vesker, lommer e.l.
- Aktivt gå mellom for å avverge konflikt

Vaktene sin primærfunksjon er å være tilstede som trygge voksne. Dere skal være synlige, ansvarlige voksne som skal kunne hjelpe ved behov. Deres tilstedeværelse skal være forebyggende og vil kunne bidra til å dempe konflikter. Dersom det oppstår konflikter eller situasjoner der det er behov for sanksjonsmuligheter, skal politiet kontaktes. Politiet i Halden er informert om hvilke datoer det arrangeres russekro.

Viktige telefonnummer:

Politi: 02800

Avgangsstyrets politikontakt: Navn og nummer*

Arrangementsansvarlige i styret: Navn og nummer**

Foresattstyre

Det som nevnt noen avgangsstyrer som har egne foresattstyrer. De foresatte hjelper med planlegging og gjennomføring av avg.markeringen. Dette er spesielt hjelpsomt dersom avg.styret ønsker å ha større arrangementer. For eksempel der de leier lokaler og arrangerer egne fester som krever vakter, kiosk, transport og annen logistikk.

På neste siden finner du et **årshjul** for arbeidet til et foresattstyre, utarbeidet i samarbeid med foresattstyre ved Førde vgs. Det kan være supert å komme igang på høsten også! Da tilpasser man årshjulet deretter.

Foresattes engasjement bidrar til en **trygg, morsom og inkluderende feiring**.

Viktige oppgaver er logistikk, rigg, vakter, rydding og transport.

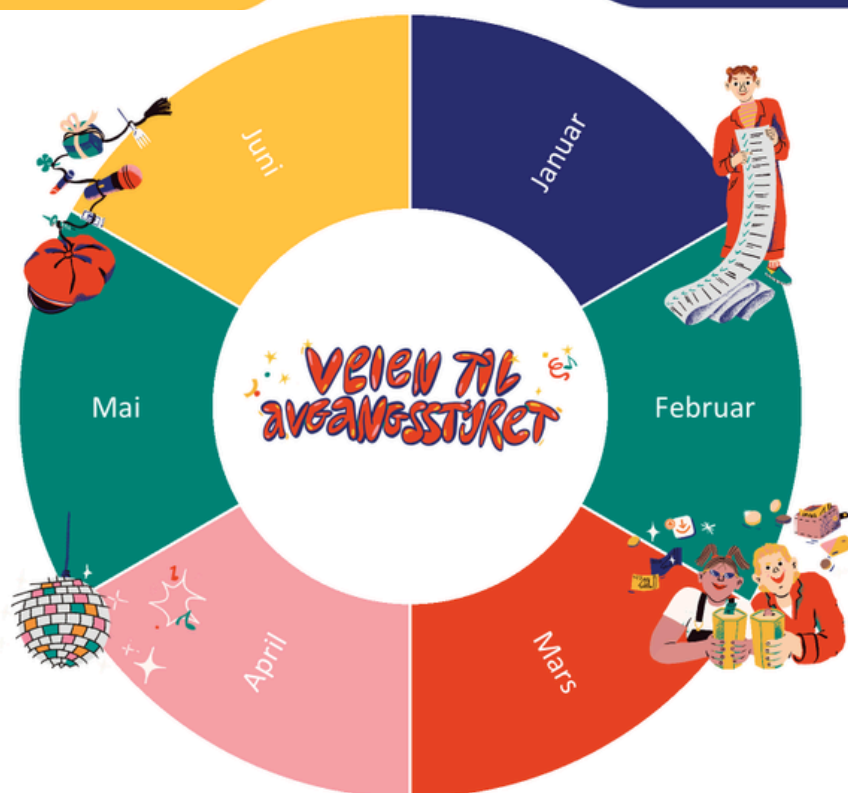
Lag et dokument til neste foresattstyre for å sørge for **erfaringsdeling**.

Skolen og avgangsstyret kaller inn til **foresattmøte**.

Kommunen, SLT-koordinator, politiet og andre samarbeidspartnere inviteres til å fortelle om sin rolle.

En foresatt får ansvaret for å kalle inn til neste møte, der et styre velges.

Det opprettes en facebook-gruppe for de foresatte.

Del informasjon fortløpende med foresatte i Facebook-gruppen.

Avklar antall arrangementer, søknader, dialog med politi og kommune, utstyr, vaktlistor, kiosk m.m.

Fordel ansvar med avgangsstyret for å sørge for at alle aspekter ved arrangementene er tatt hånd om.

Kom raskt i gang!

Kall inn til et møte med foresatte og avgangsstyret der det blir valgt et **foresattstyre**.

Styret er de foresatte avgangsstyret forholder seg til. De tar ansvar for å hjelpe avgangsstyret og organisere foresatte til arrangementer.

Fordel oppgaver og avtal dato for neste møte.

Markedsaktører

Hva kan vi gjøre for å svekke markedsaktørene og gi elevene muligheten til å utforme feiringen slik de selv ønsker?

Samarbeid med Forbrukerrådet

Informasjonen om markedsaktørene er utarbeidet i samarbeid med Forbrukerrådet. Forbrukerrådet gir råd og veiledning til elever og foresatte, samt til russegrupper. I tillegg arbeider organisasjonen for at rammeforutsetningene for avg.feiringen skal bli best mulig for elevene. Forbrukerrådet utgjør også en interessepolitisk motvekt til næringslivet.

Hvilken påvirkning har markedsaktørene?

Markedsaktørene kapitaliserer på ungdommers frykt for utenforskap og har sterke interesser i å opprettholde en gruppert, dyr og lang feiring. Uten involvering av trygge voksne er det disse aktørene som i stor grad styrer og definerer feiringen. Dette gjøres gjennom en tydelig tilstedeværelse på sosiale medier, elever som ambassadører på skolene, tidlig kontakt med elevene og strenge kontrakter.

Hvordan opererer markedsaktørene?

Aktører som selger russeffekter er tilpasningsdyktige og endrer praksis fra år til år. Likevel er det noen kjennetegn ved markedet. Helt grunnleggende er det et marked uten effektiv konkurranse. Få aktører står for de fleste bedriftene og jobber aktivt for å kjøpe opp og hindre større konkurrenter. Dette går ut over ungdommen som er kunder, da risikoen ved å være uryddig blir liten. Avtaler inneholder ofte ulovlige vilkår og er bygget opp på en måte som gjør de kompliserte og vanskelige å forstå. Servicen trenger ikke være spesielt god, da det er få, eller ingen andre bedrifter som selger samme vare. I tillegg er alle kjøpere engangskunder, noe som gjør at selger ikke trenger å opprettholde gode kundeforhold.

3 røde flagg

Forbrukerrådet har formulert tre ting ungdom og foresatte burde se opp for, for å lettere identifisere uprofesjonelle russe-aktører:

1. **Kompisdialog:** Voksne mennesker som prater på en ungdommelig måte for å skape et kompisforhold med potensielle kunder.
2. **Hastverk:** Når det nærmer seg signering av en avtale blir det lagt et tidspress på kunden for å fremskynde signeringen og unngå at avtaler blir lest nøye. Tidspresset oppstår ved at man får et "spesielt" tilbud som snart går ut, eller at produktet vil bli solgt til noen andre dersom det ikke signeres raskt.
3. **Kompliserte avtaler:** Aktørene skriver gjerne lange, kompliserte avtaler som i praksis krever juridisk kompetanse for å vurdere. Dette er gjort bevisst for å gjøre ungdommen usikre på egne rettigheter og forpliktelser. Avtalen inneholder ofte store ansvarsfraskrivelser, noe som kan sette ungdom i kjipte situasjoner og gjøre det vanskelig å klage.

Hva kan vi gjøre?

Mange unge velger å handle hos disse aktørene, tross god kunnskap om deres praksis i den juridiske gråsonen. Dette er forståelig, da det ikke alltid finnes ander aktører å velge mellom. Likevel er det mye vi kan gjøre!

- Vi kan **lære ungdommen om markedsaksaktørene** og de røde flaggene, **før de blir kontaktet**.
- Vi kan **lære ungdommen om deres rettigheter** i møte med disse aktørene og hva de kan gjøre dersom de ikke får det produktet de blir lovet. Les mer via QR-koden til **Forbrukerrådets nettside** under.
- Vi kan oppfordre ungdommen til å **la voksne se gjennom avtaler og legge press på aktørene** når vi ser dårlige og/eller ulovlige avtaler og praksis.
- Vi kan **oppsøke alternativer til de store aktørene**, eksempelvis lokale trykkerier.
- Vi kan **styrke Forbrukertilsynets arbeid mot russeaktørene ved å sende inn tips** om hva slags markedsføring og kontrakter ungdommen blir utsatt for. Les mer via QR-koden under.

Forbrukerrådet og Forbrukertilsynets sider

Tips til en god tilskuddssøknad

Her er en mal du kan bruke for å hjelpe avgangsstyret med å skrive en god tilskuddssøknad:

1. Hva vil du gjøre – og hvorfor?

Start med å forklare ideen din kort og tydelig:

Hva skal du gjøre? Hvem er det for? Hvorfor er det viktig?

Eksempel:

Vi ønsker å arrangere gratis russekro, rebus, fotballturnering og ball for alle avgangselever ved X videregående skole. Dette vil være med på å skape en inkluderende og lavterskel avgangsmarkering, noe som er viktig for elevenes psykiske helse.

2. Hvem er med?

Fortell hvem som skal gjennomføre prosjektet, og hvem det er for.

Har dere støtte fra elevrådet, lærere eller andre?

Eksempel:

Vi søker som avgangsstyret ved X videregående skole, og samarbeider med skoleledelsen og kommunen.

3. Hva er planen?

Skriv kort hva som skal skje – og når.

Trenger du hjelp til å lage en liten fremdriftsplan? Prøv å svare på:

Når starter dere? Hva må gjøres før det skjer? Når er det ferdig?

-> Bruk årshjulet dere laget i workshopen som utgangspunkt.

4. Hva trenger dere penger til?

Lag et enkelt budsjett. Hva vil ting koste? Hvor mye søker dere om?

Bruk vedlegget "Mal budsjett med eksempel" som dere finner på nettsiden vår.

Eksempel:

Leie av lokale- 60 000 kr

Leie av utstyr- 10 000 kr

Mat og drikke- 50 000 kr

Plakater og flyers- 500 kr

Totalt- 120 500 kr

5. Skriv enkelt og ærlig

Vær konkret – ikke skriv "Vi skal gjøre noe gøy", men hva og hvordan

Husk: De som leser søknaden kjenner ikke ideen deres – gjør det lett å forstå!

6. Sjekk før du sender

Har du svart på alt de spør om i utlysningen? Er budsjettet med? Er kontaktinformasjon med?

Utdrag fra søknad som ble innvilget i 2023

“Hva er hovedmålet for tiltaket?”

Skape inkluderende møteplasser for avgangselever. Lage arrangementer som ikke koster penger eller krever sosial status og dermed bedre ivaretar unges psykiske helse.

Beskrivelse av tiltaket:

Vi ønsker å skape en avgangsmarkering som er helt gratis, og med arrangementer som stiller som gode alternativer til dagens feiring som har hovedfokus på gruppetilhørighet, sosial status og pengebruk.

Vi ønsker å arrangere russekroer, både i tiden før feiringen og under selve feiringen. Dette vil være en møteplass med trygge vakter, gratis mat og gratis inngang. Ved å arrangere slike russekroer sørger vi for at alle har et sted å være før og under feiringen, og at ingen sitter hjemme og ser på feiringen grunnet mangel på tilhørighet eller en økonomi som ikke strekker til. En slik møteplass er utrolig viktig for å forebygge psykiske helseplager hos ungdom, ettersom utenforskap kan være med på å skape psykisk uhelse. I tillegg til russekroer ønsker vi at alle andre arrangementer, i regi av avgangsstyret, skal være gratis. Dette er arrangementer som fotballturnering og ball, som tidligere er dekket av en kontingent alle medlemmene må betale. En annen stor utfordring på skolen før og under feiringen er russegensere som tydelig markerer hvem som er innenfor og utenfor grupper. Derfor ønsker vi å lage felles genser for alle på vårt trinn, slik at alle blir del av samme gruppe. Dette ønsker vi også å kunne finansiere, slik at alle skal kunne skaffe en genser, uavhengig av økonomisk situasjon.

Vår kommune har en stor andel lavinntektsfamilier, og vi ser derfor at et slik tiltak er spesielt viktig i vår kommune. Vi ser også at den sosiale arven er tydelig i vår kommune, og ønsker å være en bidragsyter til å forebygge dette. Vi tror tiltaket både på kort og lang sikt kan bidra til å forhindre frafall i skolen, bedre psykisk helse, mindre uføre og mer innenforskap.”

5 tips til avgangselevens foresatte

Basert på funn fra vår spørreundersøkelse om foresattes erfaringer med inkluderende tiltak i avgangsmarkeringen.

1. Styrk fellesskapet

Bidra til å skape et godt skole- og klassemiljø, på ungdommskolen og videregående skole.

2. Vær til stede

Vær nysjerrig og tilgjengelig for din egen ungdom og de rundt.

3. Vær informert

Lær om dagens feiring, markedsaktørene, nasjonale endringer og inkluderende tiltak, slik at du kan være involvert og veilede din ungdom.

4. Lag en foreldregruppe

Samarbeid med andre foresatte for å bidra til en inkluderende avgangsmarkering.

5. Skap åpne møteplasser

Sørg for at ungdommene har et sted å møtes der det alltid er plass til en til.

**“Det må være avgangsstyrets
arrangement og foresattes
engasjement!”- leder av foresattstyre**

Spørsmål og tilbakemeldinger

Har du spørsmål eller tilbakemeldinger knyttet til denne veilederen?

Kontakt oss på
Mail: vfb@vfb.no
Telefon: 488 96 215

Lille Grensen 5 > 0159 Oslo
Telefon: 488 96 215 > vfb@vfb.no > vfb.no

**Voksne for Barn er en ideell
medlemsorganisasjon som
siden 1960 har jobbet for god
psykisk helse og trygge
oppvekstvilkår for alle barn.**

LES MER OM VOKSNE FOR BARN PÅ VFB.NO